

Henkilöstön määrä putosi Suomessa räjähdysmäisesti 1990-luvulla, ja tulevina vuosina sen odotetaan vähenevän lisää.

Sujuvasti kirjoitetusta tekstistä huolimatta näin perusteellista tietokirjaa ei ole tarkoitettukaan luettavaksi yhdellä kertaa, vaan se toimii tarvittaessa myös erinomaisena hakuteoksena. Asianmukaisten viitteiden lisäksi kirjaa täydentävät lähde- ja kirjallisuusluettelo sekä aakkosellinen hakemisto. Monipuolisen ja selkeän kuvituksen ansiosta entisajan työvälineet ja painomenetelmät avautuvat paremmin myös maallikoille. Esimerkistä käyköön vanha kiinalainen keksintö, silkkipaino. Nopealla vauhdilla yleistyvästä digipainosta huolimatta silkkipaino puolustaa edelleen paikkaansa, jos tavoitteena on saada aikaiseksi peittäviä ja kestäviä väripintoja.

Savitanluista laseriin on samalla osoitus nykyaikaisen paperille painetun kirjan elinvoimaisuudesta ja sinnikkyudesta. Vaikka tulevaisuudessa yhä useampi kirja ja lehti luetaankin sähköisiltä lukulaitteilta, perinteinen kirja tai lehti tuskin pitkään aikaan häviää kokonaan. Gardberg lopettaa teoksensa lehtikeisari Murdochin sanoihin tulevaisuudesta ”...jolloin useimmat ihmiset ostavat lehensä kannettaviin lukulaitteisiin – mieluummin kuin liiskattuihin puihin.” On kuitenkin hyvä pitää mielessä, että kirjapainoalalla otetaan nykyään paremmin huomioon ympäristöön kohdistuvat vaikutukset ja uudet painomenetelmät ovat kehittyneet ympäristöystävällisempään suuntaan. Painotuotteen hiilijalanjälki on niin ikään saanut alan erikoislehdissä runsaasti palstatilaa. Sähköisen viestinnän ja painotuotteen ympäristövaikutusten vertailemiseen ei löydy vielä luotettavaa järjestelmää, mutta lähitulevaisuudessa se saattaa toteutua.

Kirjoittaja toimii oppaana Tampereella sijaitsevassa Mediamuseo Rupriikissa, jossa esittelee myös kirjapainotaidon historiaa.

TAKAMETSIIEN PUU SAHOILLE JA VIENTIIN

Veijo Kauppinen

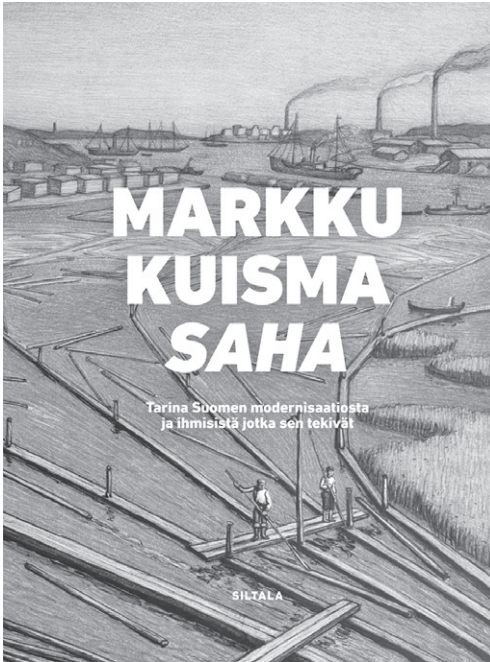
Markku Kuisma: *Saha – Tarina Suomen modernisaatiosta ja ihmisistä jotka sen tekivät*. Siltala 2011. 235 sivua.

Talous- ja yrityshistorian asiantuntija, Helsingin yliopiston Suomen ja Pohjoismaiden historian professori Markku Kuisma on palannut aiemmista kirjoistaan tuttuun aiheeseen, saha- ja muuhun metsäteollisuuteen. Kertomuksen aikaikkuna on käytännössä 1800-luku. Kirjoittaja sanoo suhtautuvansa monille jo tuttuun taloushistoriaan uusilla kysymyksillä ja tärkeimpiä kehitysvoimia yhteen punovalla totaalihistoriallisella tarkastelutavalla.

Kirjan nimen alkuosa, *Saha*, johtaa erilleen riisuttuna harhaan. On tärkeä lukea myös nimen loppuosa, *Tarina Suomen modernisaatiosta ja ihmisistä jotka sen tekivät*, sillä siitä on kysymys. Kirja tarjoaa tiiviin kudelman 1800-luvun teollisuuden, talouden ja yhteiskunnan rakenteiden koko kuvasta. Tämä on kirjan merkittävä ansio ja jo sen takia se on hyödyllistä lukea.

Vaikka Suomesta oli viety puutavaraa Englantiin jo ainakin sata vuotta, saatiin sille hintanoteeraus ensimmäisen kerran vasta vuonna 1856. Suomen osuus Englannin ostamasta puutavarasta oli kymmenesosan luokkaa, usein paljon enemmänkin. Puutavaraa Englantiin toimittivat runsaasti myös Ruotsi, Norja, Venäjä ja Kanada.

Sahateollisuuden viitekehukseen liittyvät saumattomasti metsäteollisuuden ohi sittemmin ajanut konepajateollisuus, rautatiet, kanavat, höyrylaivat, sähkölennätin,

pankkitoiminnan alkaminen ja muut rahoitusjärjestelyt. Uutta oli myös osakeyhtiömuoto, joka mahdollisti vastuun rajaamisen vain sijoitettuun pääomaan. Laivanvarustajilla ja kauppahuoneilla oli tuon ajan taloudessa suuri merkitys.

Sahateollisuus tahditti 1800-luvulla koko suomalaisen yhteiskunnan kehitystä. Olivathan Suomen metsävarat 1800-luvun puolivälissä väestömäärään suhteutettuna Euroopan suurimmat. Vientisahauksen nousut ja laskut, joita riitti, tuntuivat maan koko taloudessa. Englannilla oli puutavaran ostajana ylivoimainen asema. Hinnat, tullit ja muut maksut sahasivat ylös ja alas kysyntää ja poliittisia tuulia myötäillen.

Sahateollisuus, kuten yrityselämä muutenkin, oli riskinottajien ja menestyksen tavoittelijoiden pelikenttä. Toisten eväät lopuivat nopeasti, kun taas toiset sinnittelivät ja ajoittain menestyivätkin.

Vapaata sahaamista kahlitsivat monet valtion asettamat rajoitukset, joita rehellis-

tenkin liikemiesten oli pakko menestyäkseen rikkoa. Valtio suosi metalliteollisuutta ja lähes vihasi sahateollisuutta. Tekniikan kehitys vesisahoista höyrysahoihin ja koneistojen sekä terien uudet innovaatiot toki osaltaan kasvattivat sahattuja määriä ja tehostivat työskentelyä. Liikennereittien avautuminen ja kuljetusvälineiden kehittyminen auttoivat hankalassa logistiikassa.

Yrittäjillä oli erityisen vaikeaa 1880-luvun pitkän laman aikana. Kun tukit kulkivat metsämiehen kirveeniskusta sahalle kolmesta viiteen vuotta, sahattiin markkinoiden romahdettua kalliilla ostettuja tukkeja, joista saatu hinta oli surkea ja tappioita tuli.

Kirjan eniten sahateollisuuteen keskittyvä osio on laaja ja kattava henkilögalleria, jossa vilisee tuttuja ja vähemmän tunnettuja sekä suomalaisia että kansainvälisiä nimiä.

Jälleen kerran tulee ihmetelleeksi 1800-luvun liike-elämässä ja teollisuudessa toimineiden laajaa kansainvälistymistä. Maailmalla matkusteltiin liikesuhteita solmimassa, uutta oppimassa ja sitä käytännössä harjoittelemassa. Ensimmäisen maailmasodan jälkeinen aika oli paljon sisäänlämpivämpi.

Kuisma sanoo kirjansa kerronnan olevan suomalaisille erityisen tärkeä ja läheinen samalla tapaa kuin *Niskavuori*-näytelmät, mitä voi pitää osuvana huomiona. Muistutaapahan hän vielä Hella Wuolijoen olleen paitsi kirjailija myös kansainvälisen mittaluokan sahayrittäjä. Siinä roolissa hänkin alalle tunnusomaiseen tapaan sekä hankki että hukkasi omaisuuksia.

Veijo Kauppinen on professori emeritus (TKK, Konepajatekniikka).
artemis.veijo@netsonic.fi